

Hemslöjd

En dag när jag kom till Olssons snickarbod stod Einar och borrade i en trädrot, som var krökt och såg ut som ett handtag. "Vad skall det där bli?" Einar svarade inte i brådskatet. Efter en stund sa han: "Det ska bli en pistol." Han skojar, tänkte jag, inte kan man göra en pistol av trä. Einar kretade på oförtrutet. Nu var hålet till pipan klar. Där hålet slutade borrade han ett litet hål, som såg ut som en krater. "Det får bli fänghålet", sa Einar. Fänghål? "Ja, som dom har på kanoner".

Snart var pistolen färdig. Einar täljde till små pinnar som skulle vara kulor. Jag fick i uppdrag att krasa svavlet av några tändstickor. Sedan hällde vi lite av svavlet i pipan och stängde till med en papperstuss innan träpinnen stoppades dit. Några gryn svavel i fänghålet, och det var klart för eldgivning. Einar satte upp en liten pappskiva på snickarbänken och siktade medan jag tände svavlet i fänghålet. Poff! och pinnen flög ut och träffade pappbiten. Det kändes nästan som om vi uppfunnit krutet.

Detta blev början till en mindre vapentillverkning. Einar var full av uppslag. Träpistolen lades åt sidan, den hade förresten spruckit. Nu gällde det rejälare grejor. I smedjan fanns rundstång, som passade bra till pistolpipor. Farbror Olsson hade skaffat en maskin, som kunde borra i järn. Den stod alldeles innanför dörren till smedjan. Man drog en vev runt, och en klinka mot ett kugghjul, matade borren en liten bit för varje varv. Det fanns också en järnsåg. Att såga i järn. Tänk! Detta som var världens värsta om man råkade såga i en spik, och nu fanns det sågar för att såga i järn. Vilken framtid!

Einar sågade till en bit rundstång, satte fast den i ett skruvstycke och riktade in den i bormaskinen och började borra en pipa. Det tog sin rundliga tid. Vi måste hålla utkik, och avbryta arbetet om någon av Einars bröder eller andra pojkar syntes i närheten. Ingen annan skulle få veta.

Nu kom farbror Olsson. Han höll alltid på med att reparera och förbättra. När han såg oss i full verksamhet tyckte han att vi var duktiga. Vi skulle bara se till att vi inte bröt borrar och sågblad. "Jag ska bara se efter om det finns nå'n lämplig tråd, så jag kan göra en fjäder".

Det hade varit en agent i farten. Han sålde en apparat som hette "TVÄTTA LÄTT." Agenten hade med flödande svada demonstrerat den i en balja med smutskläder som tant Olsson ställt i ordning. Metoden gick ut på att blåsa in luft och på det sättet röra om i baljan. Apparaten bestod av en bälg av segelduk, som satt på en stång. Inuti bälgen var en fjäder, och i botten en massa håll. När man tryckte ihop bälgen bubblade det friskt i tvättvattnet.

"Ja, jäänstän, sa farbror Olsson, det där är nog inte så tokigt!" Agenten blev upplivad av denna kommentar, men det blev ändå ingen affär av.

När tvättmästar'n gett sig av, gick farbror Olsson för att leta ämne till en fjäder. Det är ju inte nödvändigt att köpa, det som man kan göra lika bra själv.

Snart hade Einar borrarat färdigt. Pistolpipan blev så lång som borren räckte. Där borrhålet slutade borrades ett litet hål, som blev fänghål. Sedan skruvades pipan fast på en kolv. Nu gick det ju inte an att ladda med några löjliga pinnar när vi hade så rejäla don. Men Einar visste på råd. Två plattjärnsbitar lades ihop i skruvstycket. Sedan

borrades några hål i skarven mellan plattjärnen. Vi ställde en liten skopa med blybitar i ässjan och smälte dessa och hällde i hålen. När vi tog loss plattjärnen ur skruvstycket och skiljde dem åt hade vi fina kulor, som bara behövde putsas en smula för att passa fint.

Denna fina pistol kunde vi ju inte ladda med tändstickssvavel. Farbror Olsson brukade ladda om hagelpatronerna varför det fanns både krut, hagel och tändhattar på översta hyllan i skåpet innanför dörren till snickarboden.

Einar hämtade krutet. Vi mätte till så att det inte skulle bli för kraftigt. Sedan papperstussen. Kulan hölls på plats med en gnutta fårtalg. Nu var det spännande. Det gick ju inte för sig att skjuta inomhus, så vi drog iväg till skogs. Einar hade ritat några ringar på en bräda, måltavlan. Slutligen kom vi till ett bra ställe. Det fanns en sandgrop på Mon där man hämtade sand för underhåll av byvägen. Måltavlan sattes fast i gruset och vi ställde oss en bit därifrån. Einar höll pistolen och siktade, jag tände i fånghålet.

Det blev en rejäl smäll! Måltavlan ramlade överända, och när vi tittade efter hade kulan träffat inom ringarna och gått rakt igenom brädan. Vi blev nästan skrämde av det vi åstadkommit, men inte värre än att vi travade hem, laddade och provade på nytt.

”Men inte kan du stå där med en tändsticka varje gång”, sa Einar. ”Vi måste hitta på nå't bättre!”

Vi övergav pistolen så länge. Einar hittade ett gammalt paraply där stommen var ett rör. Det var i spädaste laget; ”men vi kan kanske göra ett gevär”, tyckte Einar.

Nu blev det full fart igen. Röret kapades till lagom längd och lindades i ena änden med ståltråd, som förstärkning. En plåtbit med ett litet hål fick tjänstgöra som både sikte och bakstycke. ”Stock med pistolkolv”, som det stod i beskrivningen på utomordentliga hagelgevär i Åhlén o. Holm's katalog var inget som avskräckte Einar. Med figursåg och kniv kom det snart fram en fin kolv, t.o.m med refflor på pistolkolven.

Brädan, som Einar använt till kolven, var spontat virke. En liten bit av sponten hade lämnats för en klots, som tjänstgjorde som gliddon med en tändsticka i änden. Principen för avfyrningen var densamma, men kunde nu skötas av skytten Framför bakstycket limmades ett tändsticksplån. Klotsen spändes av ett gummiband och låstes i utdraget läge på ett stift, och avfyrningen skedde med ett vred, som lyfte denna från stiftet. (Nu är att märka att vi sa varken gliddon eller klots; vi sa 'klåpen'.)

Nu gick allt som beräknat. Gummibandet drog 'klåpen' med tändstickan över plånet. Stickkan flammade upp och tände krutet i fånghålet. Pang! Tänk, det fungerade! Vi hade inte skjutit många gånger förrän den lilla plåten som tjänstgjorde som bakstycke vek sig och jag fick hela krutladdningen i ansiktet. Det gick inte att tvätta bort och jag hade svårt att förklara min svartprickiga uppsyn när jag kom hem.

”Vi sätter dit en kraftigare plåt,” sa Einar, ” sedan tar vi bort tändstickan och sätter dit en spik i stället, som får smälla av ett knallpulver”. Det fungerade inte till att börja med, men sedan vi perforerat knallpulvret med en nål gick det alldeles utmärkt.

Nu såg vi inga gränser, och en dag när Einar följt mjölkskjutsen till stan, kom han hem med ett rakt och fint rör, som han köpt på Näslunds Järnhandel. ”Nu kan vi göra ett riktigt gevär”, sa Einar, ”med en mekanism likadan som n'Otto har på salongsgeväret.” Det lät något det. Hur det skulle gå till begrep jag inte, men jag förstod att Einar skulle klara av det.

All ledig tid togs i anspråk för att få det nya geväret färdigt. (Vi måste givetvis i första hand hjälpa till med löpande sysslor i hemmet.)

Einar gjorde en ny kolv, som var mycket finare än den förra. Pipan lindades med ståltråd som förstärkning och nu tillkom en ny finish. Pipan skulle göras löstagbar så att vi skulle kunna bära var sin del av geväret när vi gick till 'skjutbanan'. Tråden virades till en ögla, som gick ner i två hål i kolven. Pipan låstes sedan med ett stift. Mycket fyndigt. Låset fungerade också lika fint som på Ottos salongsgevär.

Nu var det inte fråga om några knallpulver längre. I bakstycket på pipan satt ett faststiftat rundjärn med en ansats som passade till en tändhatt. Där var också ett litet hål, s.k. fänghål.

Det var grövre kaliber på detta gevär varför vi måste gjuta nya kulor. Sedan allt var klart bar det iväg till grusgropen. Einar, som var längre bar pipan nerstoppad i byxbenet, medan jag hade kolven innanför blusen.

Nu kunde vi stå på ganska långt håll och både träffsäkerheten och genomslagskraften var över förväntan. Vi sköt flera skott och Einar justerade korn och sikte tills geväret gick så fint att vi träffade varje gång om vi sköt i liggande.

"En pistol, eller två, så att vi får en var, vore inte så dumt", tyckte Einar. Jag tyckte också att det var ett gott förslag. "Vi gör dom med hane, samma som det är på pappas hagelgevär".

Vapentillverkningen hade nu blivit en krävande procedur med ett övermått av filande för att åstadkomma hane och avtryckare m.m. till två pistoler. Fjädrar från gamla dörrlås kom till användning, och långt om länge var det färdigt. Piporna borrades, som vi gjort tidigare, och försågs med ansats, som passade en tändhatt. Einar gjorde en fin kolv, som var urgröpt för lås och pipa. Vi limmade på svart pegamoid så att det såg ut som en riktig pistol.

Uppe på Olssons 'jala' stod några snöskärmar. Vi tog en bit takspån, som låg vid spånhyveln och satte upp på snöskärmarna, sedan ställde vi oss ganska långt ifrån och tog stöd mot 'ällår'n (flytgödselspridare) och brassade på. Det var ju inte alldeles lätt att träffa spånbiten, men kulan hade gått genom tre snöskärmar. Vi var nöjda. Det blev mycket skjutande nu ett tag. Vi höll till med våra övningar i grusgropen.

Otto, skomakar'n brukade ofta ta sig en tur till någon av grannarna för att få sig en pratstund efter arbetsdagens slut. Han var ogift och bodde ihop med sin gamla pappa. År 1932 vann socialdemokraterna valet och Otto gladdes mycket över detta. Nu äntligen skulle småfolket kunna få det lite bättre. Det blev väldiga diskussioner i gårdarna. Bönderna röstade på Bondeförbundet, eller Frisinnade. En del höll med Högern, för'korkans'skull. Även andra valsedlar hade varit i omlopp. På dessa stod det Kommunisterna. En del trodde att det var något slags prästparti, fast namnen verkade obekanta. Komministern Stig Hannerz fanns inte med, och det var ju konstigt, så omtyckt som han var. Däremot fanns Harry, 'Nol i Änget, med och det verkade miss-tänkt. Han kunde väl ändå inte vara präst, som hade byggt en utedansbana mitt emellan kyrkan och bönhuset. Det var lövskog och sankmark där dansbanan hamnade. Präktiga myggor såg till att nöjesinrättningen snabbt avfolkades. Det togs som ett tecken från ovan.

Många samlades hos Olssons på kvällarna. Man trängdes i kökssoffan. På vedlåren kunde två få plats. Sedan alla stolar. Som ett möte.

Olssons hade alltid piga, unga flickor i 18-20-årsåldern. Byns pojkar i lämplig ålder gjorde sig ofta ärende på kvällarna och satt där och trånade. När det var mjölkdays och flickan gick till ladugården, lämnade flera pojkar 'mötet' för att hjälpa till att 'ställa' korna.

Skomakar'n sa: "Ja tro vi ha fått tjuvskytta uppå skogen. Va dom nu kan ha för nån' ting o skjute! De smäll då nästan för jämnan." Einar och jag tittade på varann.

Nästa dag kom vi överens om att göra ett uppehåll. Vi gömde våra vapen på ett, som vi tyckte, säkert ställe; bakom takåsarna uppå Olssons 'lon'.

Det gick en tid tills Paul, Einars bror, en dag hade gjort ett fynd. Nu var allt uppdagat. Vi hämtade våra tillhörigheter. Det var slut med skjutövningarna. Vi laddade vapnen en sista gång. Sedan gick vi ner till sjön, tog båten och rodde ganska långt ut. Det kändes hemskt att behöva skiljas från dessa skjutdon, som kostat oss så mycket arbete. Men nu hade vi bestämt oss. Det fanns ingen återvändo. Först blev det salut, sedan kastade vi vapnen i vattnet. En pistol sparades. När vi kommit iland hämtade Einar en spade. På Olssons 'jala' grävdes graven för pistolen. Kanske kommer vi att hitta den en dag.

Ossian Johansson tid. 30-tal